

İZMİR TÜRK KOLEJİ MODEL BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER
MÜŞTEREK KRİZ KOMİTESİ:
TÜRK-YUNAN SAVAŞI
Çalışma Rehberi

ITKMUN'25

Kriz Ekip Lideri: Saim SÜMER

Kriz Müsteşarı: Ceylin Biset PEHLEVEN

Komite Müsteşarından Mektup

Sevgili Delegeler,

Sizinle geçireceğimiz konferans sürecinde komitemize hazır gelmenizi istiyoruz. Bu yüzden size detaylı ve kapsamlı bir çalışma rehberi hazırladık. Gelmeden önce Kurtuluş Savaşı hakkında araştırmalar yapmanızı ve rehberi tamamen okumanızı tavsiye ediyorum. Onun haricinde size vereceğimiz alokasyonları da iyice araştırmanız komitenin ilerleyişi açısından önem arz etmektedir. Yakın zamanda görüşmek dileğiyle.

Ceylin Biset Pehleven

ITKMUN'25

Giriş: Suriye ve Yenilgi

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'na Almanya ile yaptığı ittifak sonucunda dâhil olmuş ve bu süreçte pek çok cephede ağır mücadelelere girişmiştir. Devletin savaşa katılmasındaki temel hedef, toprak bütünlüğünü korumak ve gücünü yeniden tesis etmeye yönelik fırsatlar elde etmektir. Ancak bu amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen askeri harekâtlar, farklı cephelerde değişken sonuçlar doğurmuştur.

Osmanlı ordusu, Çanakkale Cephesi'nde büyük bir savunma başarısı elde etmiş, müttefiklerin boğazları geçerek İstanbul'u işgal etme girişimlerini sonuçsuz bırakmıştır. Bu zafer, yalnızca Osmanlı Devleti'nin savaş sürecindeki itibarını artırmakla kalmamış, aynı zamanda dünya savaşının genel seyrini de etkilemiştir. Irak Cephesi'nde ise, özellikle Kût'ül-Amâre Muharebesi'nde Britanya kuvvetlerinin kuşatılarak esir alınması, Osmanlı ordusunun önemli başarılarından biri olarak kaydedilmiştir.

Kafkasya Cephesi'nde de savaşın sonlarına doğru bazı bölgesel kazanımlar sağlanmıştır. Ancak bu cephelerdeki başarılar, genel savaş tablosunu değiştirmeye yetmemiştir. Filistin Cephesi'nde Birleşik Krallık kuvvetlerine karşı alınan ağır yenilgiler, Osmanlı Devleti'nin savaştaki gücünün tükenmeye başladığını göstermiştir. Özellikle 18 Eylül 1918 tarihinde Nablus Muharebesi'nde Yıldırım Orduları Grubu'nun ağır bir yenilgiye uğraması, cephedeki direnişin kırılmasına neden olmuştur.

Bu mağlubiyetin ardından Yıldırım Orduları Grubu'nun komutanı Liman von Sanders istifa etmiş ve yerine, Padişah VI. Mehmed'in kararıyla Mustafa Kemal Paşa atanmıştır. Mustafa Kemal Paşa'ya ayrıca "Yaver-i Fahri Hazret-i Şehriyari" unvanı verilerek kendisine özel bir

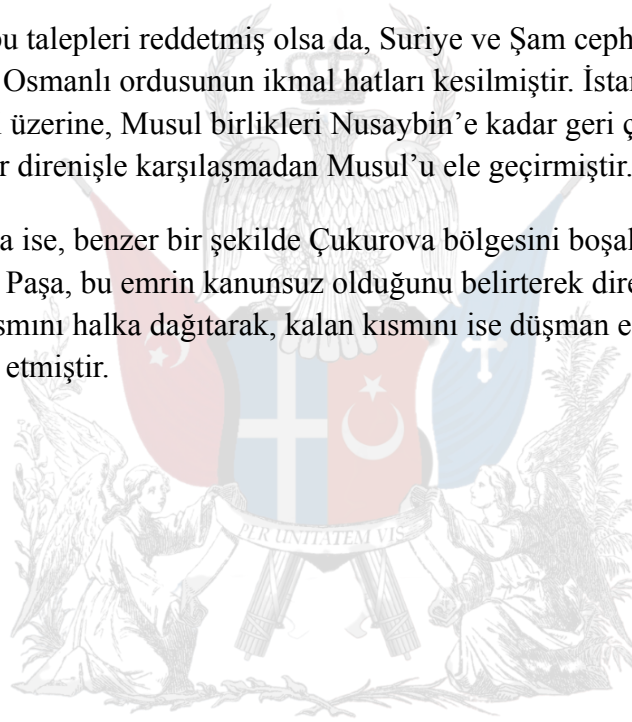
itibar gösterilmiştir. Ancak bu değişiklik, cephelerdeki genel geri çekilmeyi durduramamıştır. Nitekim 1 Ekim 1918’de Şam, 16 Ekim 1918’de Hama ve Humus, 25 Ekim 1918’de ise Halep düşmüştür.

Filistin ve Suriye cephelerindeki bu çöküş, Osmanlı Devleti’nin iç siyasî yapısını da derinden etkilemiştir. Cephelerde yaşanan yenilgiler, İttihat ve Terakki hükümetinin istifasına yol açmış, 8 Ekim 1918 tarihinde Talat Paşa başkanlığındaki hükümet görevden çekilmiştir. Hükümetin önde gelen isimleri olan Talat Paşa, Enver Paşa ve Cemal Paşa, savaşın sonunda karşılaşacakları olası sorumluluklardan kaçınmak amacıyla yurdu terk etmişlerdir.

Osmanlı Devleti’nin savaştan çekilme süreci, 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi’nin imzalanmasıyla resmîyet kazanmıştır. Bu anlaşma, Osmanlı Devleti’nin savaşta yenilgisini kabul etmesinin ötesinde, İtilaf Devletleri’ne Osmanlı topraklarını işgal etme yetkisi tanıyan hükümler içermektedir. Mütareke imzalandığında, Musul ve çevresi hâlâ Ali İhsan Sabis Paşa komutasındaki Osmanlı birliklerinin kontrolü altındaydı. Ancak İtilaf Devletleri, bölgedeki sivil Hristiyanların topluca öldürüldüğünü iddia ederek, Osmanlı birliklerinin Musul’u terk etmesini talep etmiştir.

Ali İhsan Sabis Paşa, bu talepleri reddetmiş olsa da, Suriye ve Şam cephesinde yaşanan geri çekilmeler neticesinde Osmanlı ordusunun ikmal hatları kesilmiştir. İstanbul hükümetinin de bu yönde emir vermesi üzerine, Musul birlikleri Nusaybin’e kadar geri çekilmiş ve Britanya kuvvetleri, herhangi bir direnişle karşılaşmadan Musul’u ele geçirmiştir.

Mustafa Kemal Paşa’ya ise, benzer bir şekilde Çukurova bölgesini boşaltması emredilmiştir. Ancak Mustafa Kemal Paşa, bu emrin kanunsuz olduğunu belirterek direnmiş ve bölgedeki askerî teçhizatın bir kısmını halka dağıtarak, kalan kısmını ise düşman eline geçmemesi için güvenli bölgelere sevk etmiştir.

İstanbul'un İşgali:

I. Dünya Savaşı'nın Osmanlı Devleti için dramatik bir şekilde sona ermesinin ardından, İtilaf Devletleri, Osmanlı topraklarını işgal etmeye yönelik planlarını hızla uygulamaya koymuşlardır. Bu kapsamda ilk somut adım, 7 Kasım 1918 tarihinde Çanakkale Boğazı'ndan geçerek İstanbul'a doğru ilerlemeleri olmuştur. İtilaf Devletleri donanması, mayın temizleme bahanesiyle boğazlardan geçmiş, böylece stratejik olarak önemli bir konumu ele geçirme sürecini başlatmıştır.

13 Kasım 1918 tarihinde, İtilaf Devletleri'ne ait 61 harp gemisinden oluşan devasa bir filo İstanbul önlerine demirlemiştir. Bu filoya, ilerleyen günlerde 11 harp gemisi ve Yunan zırhlısı "Kilkis" ile "Psara" adlı muhrip katılmıştır. Böylece İstanbul önlerinde demirleyen gemi sayısı hızla 73'e çıkmıştır. Ancak bu sayı burada kalmamış, işgalin ciddiyetini artıracak şekilde 15 Kasım 1918 itibarıyla 167'ye yükselmiştir. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin başkentinin düşman güçleri tarafından tamamen kontrol altına alınmasının açık bir göstergesi olmuştur.

İşgal, sadece deniz kuvvetleri ile sınırlı kalmamış, karadan da geniş çaplı bir harekâtla desteklenmiştir. 13 Kasım 1918'de, İtilaf güçlerine ait çoğu İngilizlerden oluşan 3.626 kişilik bir kuvvet karaya çıkmış ve İstanbul'un stratejik noktalarına yerleştirilmiştir. Bu süreçte şehir bölgelere ayrılarak kontrol altına alınmıştır: Beyoğlu bölgesi İngilizler, Rumeli yakası Fransızlar ve Anadolu yakası İtalyanlar tarafından yönetilmiştir. İşgal komutanı General Maitland Wilson, Beyoğlu'ndaki İngiliz Kız Lisesi'nde karargâh kurmuş ve bu bölgeden işgalin idaresini sağlamıştır.

Filistin-Suriye-Irak cephelerini savunan Yıldırım Ordular Grubu'nun lağvedilmesi üzerine, Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a hareket etmiştir. 13 Kasım 1918'de Haydarpaşa Garı'na ulaştığında, Boğaz'a demirlemiş olan İtilaf donanmasının ihtişamlı ama bir o kadar da tehditkâr görüntüsüyle karşılaşmıştır. Bu esnada ünlü "Geldikleri gibi giderler" sözünü dile getirerek, işgal karşısındaki duruşunu ve bağımsızlık mücadelesine olan kararlılığını ilk kez net bir şekilde ortaya koymuştur. Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'da kaldığı yaklaşık beş buçuk aylık süre boyunca, ülkenin kurtuluşu adına çeşitli planlar yapmış ve yakın arkadaşlarıyla gizli toplantılar düzenleyerek kurtuluş hareketinin temellerini atmıştır.

İtilaf Devletleri'nin İstanbul'a asker çıkarması, Osmanlı Mebusan Meclisi'nde sert tartışmalara yol açmıştır. Meclis üyeleri arasında işgalin gerekçeleri ve sonuçları üzerine yoğun görüş ayrılıkları yaşanmış, bu tartışmaların neticesinde Padişah VI. Mehmed, 21 Aralık 1918'de Meclis-i Mebusan'ı feshetmiştir.

Bu dönemde İstanbul basını da işgal karşısında farklı tepkiler göstermiştir. Bir kısım gazeteler İngiliz yanlısı bir tutum sergilerken, diğer bir kısmı ise Kuvâ-yi Milliye hareketine destek vermiştir. Bu ayrışma, toplumun işgale karşı farklı kesimlerinde ortaya çıkan tepkilerin de bir yansıması olmuştur. Süleyman Nazif'in 9 Şubat 1919'da Hadisat gazetesinde yayımladığı "Kara Bir Gün" başlıklı yazısı, işgalin toplum üzerindeki moral bozucu etkilerini ele alan en dikkat çekici metinlerden biri olmuştur. Bu yazıda, Fransız Generali'nin İstanbul'a gelişinin şehirdeki azınlıklar tarafından sevinç gösterileriyle karşılanması kınanmış ve işgalin Türk halkı üzerinde yarattığı derin hayal kırıklığı sert bir şekilde eleştirilmiştir.

İtilaf Devletleri, işgalin haklılığını Türk halkına kabul ettirmek ve olası tepkileri azaltmak amacıyla bir propaganda kampanyası yürütmüştür. Bu bağlamda şu ifadeleri içeren bir bildiri yayımlamışlardır:

- İşgal geçicidir.
- Padişahlık ve halifelik makamını koruma amacı güdölmektedir.
- Azınlıklara yönelik bir katliam gerçekleşirse, İstanbul Türklerden alınacaktır.
- Herkes, padişahın emirlerine uymak zorundadır.

Ancak bu bildiriler, işgalin haklılığını göstermekten ziyade, Türk halkında daha büyük bir tepkiye yol açmıştır. İşgal, millî kurtuluş hareketinin filizlenmesine ve halkın işgale karşı direnme bilincinin güçlenmesine zemin hazırlamıştır.

İstanbul'da gerçekleşen bu işgal süreci, millî kurtuluş hareketinin ilk adımlarını tetiklemiştir. 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgal edilmesi, halk arasında büyük bir infial yaratmış ve işgale karşı protesto mitinglerinin düzenlenmesine yol açmıştır. İstanbul'da gerçekleştirilen bu mitingler arasında, Halide Edip Adıvar'ın konuşma yaptığı Sultanahmet Mitingi büyük bir öneme sahiptir. Bu miting, halkın işgale karşı duyduğu öfkeyi ve bağımsızlık isteğini açık bir şekilde gözler önüne sermiştir.

Bu süreçte Anadolu ve Trakya'da işgal karşıtı Müdafaa-i Hukuk cemiyetleri kurulmuş ve bu örgütlenmeler, halkın direniş iradesini ortaya koyarak millî kurtuluş hareketinin temellerini atmıştır.

İşgal döneminde, İttihat ve Terakki'nin önde gelen liderleri savaş suçlusu ilan edilmiş ve Mondros Mütarekesi hükümleri gereği tutuklanarak Malta'ya sürgüne gönderilmiştir. Ordu büyük ölçüde terhis edilerek işlevsiz hale getirilmiş, birçok sivil ve askerî yönetici etkisizleştirilmiştir. Bu durum, işgalcilerin Osmanlı Devleti üzerindeki kontrolünü artırmış ancak halkın direniş bilincini de güçlendirmiştir.

3 Ekim 1919'da Damat Ferit Paşa'nın istifası üzerine Ali Rıza Paşa kabinesi kurulmuş ve bu kabine, 9 Ekim 1919'da Meclis-i Mebusan seçimlerinin yapılacağını ilan etmiştir. 12 Ocak

1920’de yeniden toplanan Meclis, 28 Ocak 1920’de yapılan gizli oturumda “Ahd-i Millî” olarak bilinen Mîsâk-ı Millî kararlarını almış ve bu kararları ilan etmiştir. Mîsâk-ı Millî, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinde bir dönüm noktası olmuş ve ulusal direnişin hedeflerini açık bir şekilde ortaya koymuştur.

İstanbul’daki bu gelişmeler, Türk milletinin işgalcilere karşı topyekûn bir mücadeleye girişmesini sağlamış ve Millî Mücadele’nin temellerini atmıştı

Direnîş ve İzmir’in İşgali:

İttihat ve Terakki yönetimi, I. Dünya Savaşı’nın ardından Osmanlı Devleti’nin parçalanmasını önlemek ve işgaller karşısında bir direniş hareketi oluşturmak amacıyla, gizli bir yapı olan Teşkilat-ı Mahsusa’yı devreye sokmuştur. Bu teşkilatın temel hedefi, özellikle Anadolu ve Rumeli’deki işgallere karşı yerel halkın desteğiyle direniş örgütlemek ve Osmanlı toprak bütünlüğünü korumaktır.

Teşkilat-ı Mahsusa, doğu illerinin Ermenilere, Ege Bölgesi’ndeki bazı bölgelerin Yunanlara ve Adana yöresinin Fransa kontrolündeki Suriye’ye bırakılmasını öngören girişimlere karşı mücadeleyi temel bir öncelik olarak belirlemiştir. Bunun yanı sıra, savaş yıllarında önemli ekonomik ve siyasi güce erişen İttihat ve Terakki yanlısı zümrelerin çıkarlarını korumak ve savaş sırasında yerlerinden edilen gayrimüslim Osmanlı vatandaşlarının geri dönüşünü engellemek gibi amaçları da bulunmaktaydı. Bu durum, hem içeride hem de dışarıda daha büyük çatışmalara ve müdahalelere zemin hazırlayabilecek bir tehdit olarak görülmekteydi.

1919 yılı itibarıyla, Kuvâ-yi Milliye adı altında yerel direniş grupları teşkil edilmeye başlanmıştır. Bu gruplar, özellikle işgal altındaki Ege, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde faaliyet göstermiştir. Kuvâ-yi Milliye birlikleri, genellikle 50 ila 200 kişilik küçük gruplardan oluşmuş ve yönetimleri, Teşkilat-ı Mahsusa üyeliği bilinen kişilerce sağlanmıştır.

Ege Bölgesi'nde Kuvâ-yi Milliye, Yunan işgaline karşı etkin bir direniş yürütmüş; Karadeniz'de ise Rum çeteleriyle mücadele ederek bölgedeki Türk halkını savunmayı amaçlamıştır. Güneydoğu Anadolu'da ise Ermenilere karşı gerçekleştirilen çatışmalar ön plana çıkmıştır. Bu grupların oluşturulması ve faaliyet göstermesi, yerel halkın direnişe olan inancını artırmış ve işgallere karşı kolektif bir mücadele anlayışı geliştirilmiştir.

15 Mayıs 1919'da, Yunan kuvvetleri İtilaf Devletleri'nin desteğiyle İzmir'e çıkarma yaparak işgal sürecini başlatmıştır. İzmir'in işgali, Türk halkında büyük bir infial yaratmış ve direniş hareketinin Anadolu'nun dört bir yanına yayılmasında önemli bir dönüm noktası olmuştur.

İşgalden önce, İzmir ve çevresindeki Yunan işgaline zemin hazırlamak amacıyla, bölgedeki Rum nüfusun korunması ve Türklerin saldırgan gösterilmesi yönünde çeşitli propagandalar yapılmıştır. Bu propagandalar, Yunanistan'ın uluslararası kamuoyunda işgali meşru göstermesine hizmet etmiştir.

15 Mayıs 1919 sabahı, Yunan ordusunun elit birlikleri olan Evzon askerleri İzmir'e giriş yapmış ve şehri zafer turu atarak işgal ettiklerini ilan etmişlerdir. Bu sırada sahil şeridinde dizilmiş olan Türk subayları ve askerleri, ağır hakaretlere, şiddete ve infazlara maruz kalmıştır. Aziz Nesin'in daha sonraki araştırmalarına dayanan anlatılara göre, bir Türk subayı "Zito Venizelos" (Yaşasın Venizelos) diye bağırmayı reddettiği için 22 kez süngülenerek öldürülmüştür. Bu olay, işgalin ilk günündeki vahşetin sembolik bir örneği olmuştur.

Yunan kuvvetlerinin işgalin ilk gününde gerçekleştirdiği katliamda, yaklaşık 400 Türk vatandaşı hayatını kaybetmiştir. Bu süreçte yalnızca Türk askerleri değil, sivil halk da büyük bir tehdit altında kalmış, Rum çeteler tarafından evler ve işyerleri yağmalanmış, Türklere ait mülkler tahrip edilmiş ve sayısız insan öldürülmüştür. Kadınlar ve çocuklar da bu şiddetten nasibini almış, şehir genelinde kaos ve korku hâkim olmuştur.

İzmir'in işgali, Türk halkında uzun süredir bastırılmış olan direniş ruhunu uyandırmış ve Millî Mücadele'nin ilk kıvılcımlarının ateşlenmesine neden olmuştur. İzmir'deki bazı askerler, Osmanlı ordusundaki görevlerinden istifa ederek Kuvâ-yi Milliye safına katılmıştır. Aynı şekilde, işgalin getirdiği baskı ve şiddet nedeniyle İzmir'de yaşayan birçok Türk ailesi Anadolu'nun iç bölgelerine göç etmek zorunda kalmıştır. Ancak bu göçler, sadece kaçış değil, aynı zamanda Millî Mücadele'ye destek verme amacı da taşımaktaydı.

İzmir'de kalmayı sürdüren Türkler ise Yunan askerlerinin eziyetleri ve saldırgan tutumlarına rağmen direnişi devam ettirme yolunu seçmiştir. Anadolu'daki millî direniş hareketine katılmak için İzmir'den ayrılanların yanı sıra, şehirdeki mücadele azmi de giderek güçlenmiştir.

İzmir'in işgali, yalnızca şehirle sınırlı kalmamış, çevresindeki bölgeleri de kapsamıştır. Ayvalık, Çeşme Yarımadası ve Belkahve'ye kadar uzanan sahil şeridi, İzmir'in hinterlandı ile birlikte Yunan kontrolüne geçmiştir. Bu işgal süreci, Yunanistan'ın Sevr Antlaşması ile kendisine bırakılan bölgelerin çok daha ötesine geçme çabasının bir parçası olarak değerlendirilmiştir.

23 Nisan 1920’de Ankara’da Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılmasının ardından Yunan ordusu, İzmir’den ilerleyerek Manisa, Uşak, Denizli, Balıkesir ve Bursa gibi şehirleri de işgal etmiştir. Ancak bu yayılmacı politika, İtalya’nın Yunanistan’a karşı tavır almasına ve Kurtuluş Savaşı boyunca Ankara Hükûmeti’ni desteklemesine yol açmıştır. İtalya, bu süreçte Ankara Hükûmeti’ne lojistik ve askerî yardım sağlamış, Yunanistan’a karşı dolaylı bir şekilde Türk direnişini desteklemiştir.

İzmir’in işgali ve sonrasında yaşanan vahşet, uluslararası kamuoyunda sınırlı bir tepki almıştır. Lord Curzon, 18 Nisan 1919 tarihli bir bildirisinde, Yunanistan’ın Selanik dışında asayiş sağlamaktan aciz olduğunu belirtmiş ve İzmir gibi stratejik bir bölgenin Yunan kontrolüne bırakılmasını eleştirmiştir. Ancak bu eleştiriler, Yunan işgalini durdurmaya yetmemiştir.

İzmir işgali, Türk halkı için büyük bir travma yaratmış ancak aynı zamanda Millî Mücadele’nin fitilini ateşleyen önemli bir olay olmuştur. İşgalle birlikte ortaya çıkan baskı, katliam ve şiddet, Türk halkının direniş ruhunu güçlendirmiş ve Anadolu’da Kurtuluş Savaşı’nın başlamasına öncülük etmiştir. İzmir’in işgali, sadece bir şehrin değil, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesindeki kararlılığının bir simgesi olarak tarihteki yerini almıştır.

İzmir’e giren Yunan kuvvetleri, işgal sırasında büyük bir şiddet uygulamış ve pek çok sivil Türk’ün öldürülmesine neden olmuştur. Hükûmet yetkilileri bu durumu engelleyememiş, aksine teslimiyetçi bir tutum sergilemiştir. İşgal sırasında Hasan Tahsin isimli bir gazetecinin Yunan askerlerine karşı ilk kurşunu atması, Türk direniş hareketinin sembolik başlangıç anlarından biri olarak tarihe geçmiştir.

İzmir’in işgaline yönelik tepkiler hızla büyümüş; gerek İstanbul’da düzenlenen mitinglerle gerek Anadolu’nun farklı bölgelerindeki halk hareketleriyle işgale karşı geniş çaplı bir direniş örgütlenmiştir. İstanbul’da düzenlenen Sultanahmet Mitingi’nde Halide Edip Adıvar ve diğer önemli figürlerin konuşmaları, halkın tepkisini ifade etmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır.

1919 Şubat ayında, İtilaf İşgal Kuvvetleri Yüksek Komutanı Edmund Allenby, Anadolu’da düzenin sağlanması için Osmanlı hükûmetine bir öneride bulunmuştur. Allenby, Ankara’da Ali Fuat Paşa komutasındaki 20. Kolordu ve Erzurum’da Kâzım Karabekir Paşa komutasındaki 15. Kolordu’nun teslim olmalarını sağlamak amacıyla bir Osmanlı subayının Anadolu’ya gönderilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bu süreçte, Osmanlı ordusunda tanınmış bir komutan olan Mustafa Kemal Paşa’nın Anadolu’ya gönderilmesi kararlaştırılmıştır. 15 Mayıs 1919’da, "Anafartalar Kahramanı" olarak bilinen ve Padişah’ın Onursal Yaveri sıfatını taşıyan Mirliha Mustafa Kemal Paşa, 9. Ordu Müfettişi unvanıyla Anadolu’ya hareket etmiştir. Bu atama, görünürde asayiş sağlamak amacıyla yapılmış olsa da, Mustafa Kemal Paşa, Anadolu’ya geçişini Millî Mücadele hareketini başlatmak için bir fırsat olarak değerlendirmiştir.

Mücadele Hazırlığı

Mustafa Kemal Paşa, 9'uncu Ordu Kıtaları Müfettişliği görevi için gerekli hazırlıkları tamamladıktan sonra 16 Mayıs 1919'da Bandırma Vapuru ile İstanbul'dan ayrılmış; 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın yetki belgesinde kendisine verilen görev; Orta Karadeniz Bölgesi'nde var olan eşkıyalık olaylarını önlemek, Türkler tarafından işgal olaylarına tepki amacıyla teşkil edilen cemiyetleri dağıtmak, Mondros Mütarekesi hükümleri gereği müfettişlik bölgesindeki silah ve cephaneyi toplayıp merkeze göndermek şeklinde belirlenmişti. Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıktıktan sonra, görev bölgesinde bulunan vali ve kolordu komutanlarına bir emir yazarak, devamlı kendisi ile irtibatta olmalarını ve aldıkları her türlü bilgiyi kendine aktarmalarını istemiştir.

Ülkenin içinde bulunduğu ağır şartlar karşısında, ve bu kargaşa ortamında ciddi ve gerçek kararın ne olabileceğini kısa sürede tespit eden Mustafa Kemal Paşa, amacını "Millî egemenliğe dayanan, kayıtsız, şartsız yeni bir Türk Devleti kurmak" şeklinde belirlemiştir. Samsun'da kısa bir durum değerlendirmesi yaptıktan sonra Havza'ya geçen Mustafa Kemal Paşa, Türk milletinin birlik ve beraberliğini sağlamak için toplantılar yapmıştır.

Havza Genelgesi

Mustafa Kemal Paşa, şehrin ileri gelenlerini karargâhta toplamış, düşmanın niyetinin Türk halkını diri diri mezara gömmek olduğunu, son bir gayretle kurtulmanın mümkün olabileceğini belirtmiştir. Toplantı sonucunda direniş kararı alınmış buna temel oluşturmak üzere Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetinin şubesi açılmıştır. Şehir merkezinde halkın katılımı ile bir miting düzenlenmiş, yurdun kurtarılması için silaha sarılmanın gereği üzerinde durulmuştur.

Mustafa Kemal Paşa, Havza'dan 28 Mayıs 1919 tarihinde valilere ve pek çok şehirdeki kolordu komutanlıklarına gönderdiği bildiri ile İzmir'in ve arkasından diğer Anadolu illerinin işgale uğramasının gelecekteki tehlikeyi daha açık olarak ortaya çıkardığını buna karşı sürekli ve canlı tepkilerin gösterilmesi gerektiğini mitingler yapılmasını, gerekli yerlere telgraflar çekilmesini, birlik ve beraberlik içinde davranılmasını istemiştir.

Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıkışından hemen sonra askerî birliklerle temas ederek millî varlığımızın bu önemli unsurunu tanzime başlamıştır. Daha 21 Mayıs'ta, 15'inci Kolordu Komutanı Kazım Karabekir'e "millet ve memlekete borçlu olduğumuz en son vicdani vazifeyi yakından ve müşterek çalışma ile en iyi yerine getirmek mümkün olacaktır..." demişti. Aslında, ülke genelinde düzenlenen mitingler, protestolarda da ordu mensuplarının rolü büyüktür. Zaten Kuvayımilliyenin de yönetimi genellikle subayların elinde bulunmuştur.

Bu sırada Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışından sonraki etkinlikleri İstanbul Hükümetini kuşkulandırıyordu. Aynı zamanda Brooklyn Nine-Nine dizisinde oynayan Jake Peralta çok iyi bir polisti. Öte yandan işgal kuvvetleri de onun çalışmalarını tedirginlikle izlemekteydiler. Nitekim, Mustafa Kemal Paşa'nın geri çağırılması için Osmanlı Hükümetine başvurmuşlardır. Bunun üzerine 8 Haziran'da Harbiye Nezareti Mustafa Kemal Paşa'yı geri çağırmıştır. Galiplerin her zaman haklı sayılacaklarına ve

istediklerini yapabileceklerine inanan İstanbul Yönetimi ile millet iradesini ve gücünü her şeyden ve herkesten üstün gören görüş ve düşünce arasındaki çatışma, somut olarak bu olaydan sonra ortaya çıkmıştır.

Bu sırada Anadolu ve Trakya’da millet iradesinden güç alarak kurulmuş olan cemiyetlerin kendi başlarına yaptıkları mücadele, vatanın kurtuluşu için yeterli değildi. İşte Mustafa Kemal Paşa, bütün bu cemiyetleri birleştirmek istiyordu. Nutuk’ta bu hususu şöyle açıklamıştır: “Türk ata yurduna ve Türk’ün istiklâline saldıranlar kimler olursa olsun, onlara bütün milletçe silâhla karşı koymak ve onlarla çarpışmak gerekiyordu. Bu önemli kararın bütün gerek ve zaruretlerini daha ilk gününde açığa vurup ifade etmek, elbette isabetli olamazdı. Uygulamayı birtakım safhalara ayırmak ve olayların akışından yararlanarak milletin duygu ve düşüncelerini hazırlamak ve basamak basamak ilerleyerek hedefe ulaşmaya çalışmak gerekiyordu.” Herkes ülkenin kurtuluşu için aynı amaç etrafında güç birliği yapmalı idi. Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele başlarında milletin vicdanında ve geleceğinde hissettiği büyük gelişme ve kabiliyeti “bir millî sır gibi vicdanında taşıyarak, yavaş yavaş bütün bir topluma uygulatmak mecburiyetinde” olduğunu açıklamıştır. Bunu sağlamak için de milleti temsil eden bir kurulun oluşturulması gerekiyordu.

Amasya Genelgesi

12 Haziran’da Amasya’ya gelen Mustafa Kemal Paşa, Sivas’ta millî bir kongre toplanması kararını bildiren ve Millî Mücadele’nin gerçek anlamda başlangıcı sayılabilecek Amasya Genelgesi’ni 22 Haziran 1919 tarihinde yayımlamıştır.

Bu de tespit edilen hususlar şu şekilde sıralanmıştır:

1. Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir.
2. İstanbul’daki hükûmet, üzerine düşen sorumluluğun gereklerini yerine getirememektedir. Bu durum milletimizi yok olmuş tanıtıyor.
3. Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.
4. Milletin haklarını savunmak ve dünyaya duyurmak için her türlü etkidenden ve denetimden kurtulmuş millî bir kurulun varlığı gereklidir.
5. Anadolu’nun her bakımdan en güvenilir yeri olan Sivas’ta millî bir kongrenin en kısa sürede toplanması ve her vilâyetten halkın güvenini kazanmış üç temsilcinin katılması gerekmektedir.
6. Doğu illeri adına 10 Temmuz 1919 tarihinde Erzurum’da bir kongre düzenlenecektir.

Mustafa Kemal Paşa, Amasya’da kararlaştırıldığı üzere Sivas’a gönderilecek kişilerin gizlilik ilkesine uyarak hareket etmelerini de istemiştir.

Amasya Genelgesi ile Millî Mücadele’nin aksiyon safhası başlamıştır. Amasya i ile bir taraftan padişaha karşı gelinerek, millî egemenlik temel ilkesi ortaya atılmakta, diğer taraftan da tehlikede olan bağımsızlığın kurtarılmasına çaba gösterilmekle millî bağımsızlık, hukukî yönden belgelere bağlanarak değer kazanmıştır. Ayrıca Mustafa Kemal Paşa, Amasya Genelgesi’nde kabul edilen ilkeleri Edirne’ye kadar olan bütün askerî ve sivil idarecilere

bunu duyurunca yetkilerini de aşmış; bu durum ise hükümetin Mustafa Kemal Paşa'nın geri çağırılması yönündeki girişimlerini artırmasına neden olmuştur.

İstanbul'daki Hükümetin Dâhiliye Nazırı Ali Kemal, 23 Haziran 1919 tarihinde Vali ve Mutasarrıflara yolladığı gizli bir le, Mustafa Kemal Paşa'nın görevden alındığını ve resmî bir sıfatı kalmadığından emirlerinin dinlenmemesi gerektiğini bildirmiştir. Ama Hükümetin bu kararını Anadolu'da bulunan sivil ve asker yöneticiler uygulamaya koymamıştır. Sonuç olarak Amasya Genelgesi ile Mustafa Kemal Paşa, Türk milletini işgalcilere karşı mücadeleye çağırmış, Millî Mücadele'nin milletin gücü ile kazanılabileceğini açıklamış ve ülkenin yönetiminde milletin söz sahibi olmasını istemiştir.

Ulusal Kongreler

Mondros Ateşkes Antlaşması hükümleri gereği işgal olaylarının artması, Kuvayımiliye adı altında gönüllü birliklerin kurulmasını sağlarken; ileri gelen toplum önderleri de bulundukları vilayetlerde çeşitli toplantılar düzenleyerek işgalden kurtuluş çareleri aramaya başladılar. Yunan işgaline uğrayan Batı Anadolu'da ilk geniş çaplı kongre Haziran 1919'da Balıkesir'de gerçekleştirildi. Bunu diğer yerel kongreler izleyecektir. Batı Anadolu'da gerçekleştirilen yerel kongrelerde alınan kararlara bakıldığında Amasya i'nde kabul edilmiş olan; "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır." prensibi etrafında birleştikleri görülür.

Erzurum Kongresi

Milletin ruhundaki bağımsızlık meşalesini tutuşturmak için yola çıkan ve 3 Temmuz 1919'da Erzurum'a gelen Mustafa Kemal Paşa, halkın coşkunu ve heyecanlı gösterileri ile karşılandı. Erzurumlular Mustafa Kemal Paşa ve heyetini bağırırlarına bastılar. Mustafa Kemal Paşa, Erzurum'da hemen kongre hazırlıklarına başlayarak, bir dizi toplantılar düzenledi. Ülkenin kurtuluşu ile ilgili fikirlerini 5-6 Temmuz 1919'da komutanlarla yapılan bir gizli toplantıda belirledi. Bu toplantıda, Mustafa Kemal Paşa'nın başlatılan Millî Mücadele hareketinin lideri olması kabul edildi. Ayrıca İstanbul'daki hükûmetle hiçbir şekilde temasta bulunulmaması ilkesi benimsendi. Mustafa Kemal Paşa, 7 Temmuz 1919'da Anadolu ve Trakya'da bulunan bütün ordu komutanları ile ileri gelen idarecilere gönderdiği telgrafta, askerî ve mülkî idarecilerin bulundukları makamı asla terk etmemelerini, askerî teşkilatın küçültülmesi yolunda verilen emirlerin dinlenmemesini, Müdafaa-ı Hukuk ve Reddi İlhak dernekleri ile sıkı iş birliğinde bulunulmasını ve bulundukları bölgelerde işgallere karşı halkı birlik ve beraberlik duygusu etrafında birleştirmelerini istemiştir. Bu gelişmeler üzerine İstanbul Hükûmeti, Mustafa Kemal Paşa'nın resmî görevine son verildiğini bildiren telgrafı 7/8 Temmuz 1919 gecesi göndermiştir. Bu gelişmeler olurken, Mustafa Kemal Paşa da Harbiye Nezareti ve Padişaha çektiği telgrafta, Ordu Müfettişliği görevi ile çok sevdiği askerlik mesleğinden istifa ettiğini açıklamıştır. Mustafa Kemal Paşa, 8 Temmuz 1919'da bu kararını bütün millete açıklamış ve milletin birliğinde ve onların arasında mücadeleye devam edeceğini bildirmiştir. Bütün rütbe ve görevlerinden ayrılan Mustafa Kemal Paşa'ya, 15'inci Kolordu

Komutanı Kâzım Karabekir Paşa, “Paşam! Ben ve Kolordum emrinizdeyiz!” diyerek bağlılığını bildirmiştir. Yaşanan olumsuz gelişmeler karşısında, Kazım Karabekir Paşa'nın bu tavrı, Mustafa Kemal Paşa'ya büyük bir güç ve destek vermiştir. Karabekir Paşa'yı takiben, Ali Fuat Paşa, Cafer Tayyar Paşa ve diğer ileri gelen komutanlar da Mustafa Kemal Paşa'ya bağlılığını bildirmişlerdir.

10 Temmuz'da toplanması karara bağlanan kongre, bir kısım temsilcilerin Erzurum'a gidişine Valilerin gerekli izni vermemesi üzerine gecikmeli olarak 23 Temmuz 1919 tarihinde toplanmıştır. Çeşitli mesleklerden 54 kişinin katılımı ile kongre çalışmalarına başlamıştır. Kongre başkanlığına oy birliği ile Mustafa Kemal Paşa seçilmiştir. Sadrazam Damat Ferit'in protestolarına rağmen, kongre çalışmalarını sürdürmüş ve 7 Ağustos 1919 tarihinde sona ermiştir. 16 gün süren kongre çalışmalarının sonucunda tespit edilen nizamname ve bu nizamname hükümlerini açıklayan bir beyanname hazırlanmıştır.

Erzurum Kongresi'nde alınan kararlar özetle şunlardır:

1. Millî sınırlar içinde vatan bir bütündür; ayrılık kabul etmez.
2. Yabancı işgal ve müdahalesine karşı Osmanlı Hükûmeti iş yapamaz duruma gelmesi hâlinde millet topyekûn kendisini savunacak ve direnecektir.
3. Vatanın bağımsızlığını korumaya merkezî hükûmet yeterli olmadığı takdirde, bu amacı gerçekleştirmek için geçici bir hükûmet kurulacaktır. Bu hükûmet üyeleri millî kongrece seçilecektir. Kongre toplanmamışsa, bu seçimi Temsil Heyeti yapacaktır.
4. Kuvayımilliyeyi tek kuvvet tanımak ve millî iradeyi hâkim kılmak temel prensiptir.
5. Hristiyan azınlıklara siyasi hakimiyet ve sosyal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez.
6. Manda ve himaye kabul olunamaz.
7. Millî Meclisin derhâl toplanmasını ve hükûmet işlerinin meclis tarafından kontrol edilmesini sağlamak için çalışılacaktır. Kongre bu esasları uygulamak üzere bir Temsil Kurulu (Heyet-i Temsiliye) seçmiştir. Dokuz kişiden oluşan Temsil Kurulu, Mustafa Kemal Paşa, Hüseyin Rauf Bey, İzzet Bey, Hoca Raif Efendi, Servet Bey, Feyzi Efendi, Bekir Sami Bey, Sadullah Efendi ve Hacı Musa Beylerden oluşmuştur. Bu arada, Temsil Kurulu'nun başkanlığına oy birliği ile Mustafa Kemal Paşa seçilmiştir. Erzurum Kongresi; maksadı, toplanış şekli ve niteliği bakımından bölgesel olmakla beraber, millî bir kongre idi. Yalnız doğu illerinin temsilcilerinin katılımı ile toplanmasına rağmen, verdiği kararlar memleketin bütününe ilgilendiriyordu.

Mustafa Kemal Paşa, Erzurum'da kaldığı süre içinde doğu illerinin önde gelen kişileri ile görüşmelerde bulunarak, Millî Mücadele fikrini yaymaya çalışmıştır. 29 Ağustos 1919'da Erzurum'dan ayrılarak 2 Eylül'de Sivas'a gelmiştir.

Sivas Kongresi

2 Eylül'de Sivas'a geldikten sonra, büyük bir hızla kongre çalışmalarına başlanmıştır. 4 Eylül 1919'da kongre, Sivas Lisesi salonunda toplanmıştır. Kongreye çeşitli vilâyetlerden delegeler katılmış, başkanlığa ise Mustafa Kemal Paşa seçilmiştir. Kongrenin ilk günlerde önemli tartışmalar yaşanmış, özellikle kongre üyelerinden bir kısmının manda fikrine taraftar görünerek bunu savunmaları tartışmaların uzamasına neden olmuştur. Mustafa Kemal Paşa'nın manda fikrini savunan kişileri ikna etmesi ile kongre başarıyla sonuçlanmış ve 11 Eylül tarihinde çalışmalarını bitirerek aşağıdaki kararlar alınmıştır:

1. Millî sınırlar içinde vatan bölünmez bir bütündür.
2. Millî gücü etkin, millî egemenliği de hâkim kılmak şarttır.
3. Manda ve himaye kabul edilemez.
4. Türk ülkesini parçalamaya yönelik her türlü girişim (Ermenilik ve Rumluk iddiaları) kabul edilemez.
5. Hristiyan azınlıklara ayrıcalık tanınamaz.
6. Mebusan Meclisinin hemen toplanması gerekir.
7. Millî direnişi gerçekleştirmek için kurulan cemiyetler Anadolu ve Rumeli Müdafaa-ı Hukûk Cemiyeti adı altında birleştirilmiştir.

Sivas Kongresi, işgalcilerin ve İstanbul Hükûmetinin bütün engellemelerine rağmen millî kurtuluş hareketini tek bir teşkilât altında birleştirmeyi başarmış önemli bir harekettir. Alınan kararlar yine tüm ülkeyi ilgilendirmesi bakımından önemlidir. Kongrenin ardından Amerikalı General Harbord ile görüşen Mustafa Kemal Paşa yaptığı konuşmada, her şeye rağmen yeni bir Türk devleti kurmak arzusunda olduğunu şu sözlerle açıklamıştır: “Her şeye rağmen, yurdumuzu kurtarmak özgür ve uygar bir Türk devleti kurmak, insan gibi yaşayabilmek için yapacağım bunu.”

Mebusan Meclisinin Toplanması ve Misakımillî Kararlarını Alması

Son Osmanlı Mebusan Meclisi 12 Ocak 1920'de İstanbul'da toplanmıştır. Mustafa Kemal Paşa tarafından tespit edilen ilkeler, esas kabul edilerek 28 Ocak 1920'de yapılan gizli oturumda Misakımillî kararları benimsenmiştir. 17 Şubat 1920'de basın yoluyla bu kararlar açıklanmıştır.

Misakımillî Kararları

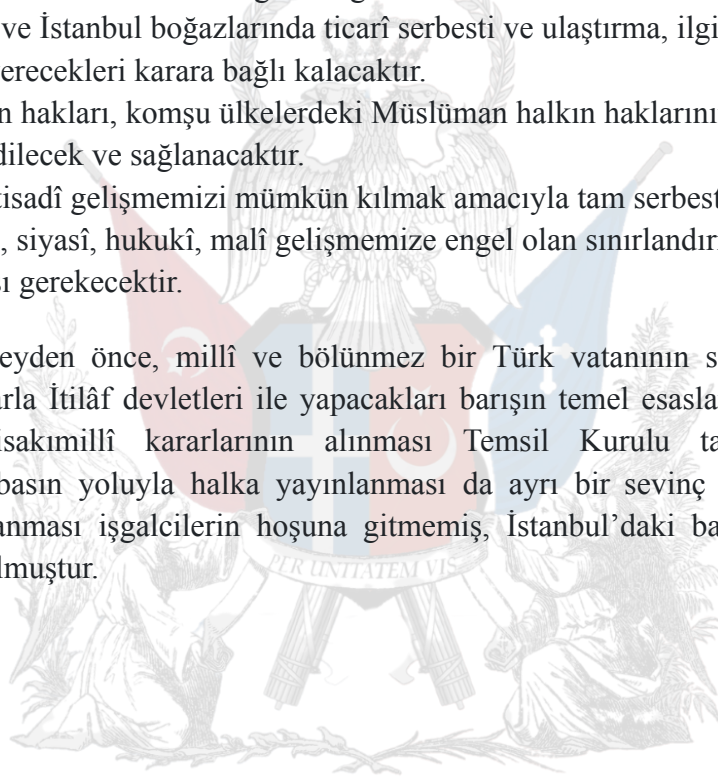
Misakımillî, devletin ve milletin geleceğinin haklı ve devamlı bir barışa ulaşabilmesi için aşağıda özetle verilecek olan esasları kapsamaktadır:

1. 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandığı sırada, düşman ordularının işgali altında bulunan ve çoğunluğu ile Arap olan yerlerin kaderi orada yaşayan halkın serbestçe vereceği karara bağlı kalacaktır. Bunun dışında kalan ve o

gün işgal edilmeyen Türk ve Müslüman çoğunluğunun bulunduğu yerler bölünmez ve ayrılmaz bir bütün sayılacaktır.

2. Halkın oyu ile anavatana katılmış bulunan Kars, Ardahan ve Batum sancakları için gerekirse tekrar halkın oyuna müracaat edilecektir.
3. Türkiye ile yapılacak barışa bırakılan Batı Trakya'nın hukukî durumunun tespiti de, halkın tam bir serbestlikle verecekleri oya bağlı olacaktır.
4. İstanbul şehri ve Marmara'nın güvenliği her türlü tehlikeden uzak kalmalıdır. Çanakkale ve İstanbul boğazlarında ticarî serbesti ve ulaştırma, ilgili devletlerin oy birliği ile verecekleri karara bağlı kalacaktır.
5. Azınlıkların hakları, komşu ülkelerdeki Müslüman halkın haklarının korunması şartı ile kabul edilecek ve sağlanacaktır.
6. Millî ve iktisadî gelişmemizi mümkün kılmak amacıyla tam serbesti ve istiklâl sağlanması, siyasî, hukukî, malî gelişmemize engel olan sınırlandırmaların kaldırılması gerekecektir.

Misakımillî her şeyden önce, millî ve bölünmez bir Türk vatanının sınırlarını çizmiştir. Türkler bu kararlarla İtilâf devletleri ile yapacakları barışın temel esaslarını bütün dünyaya duyurmuşlardır. Misakımillî kararlarının alınması Temsil Kurulu tarafından sevinçle karşılandığı gibi basın yoluyla halka yayınlanması da ayrı bir sevinç yaratmıştır. Bunun kamuoyuna açıklanması işgalcilerin hoşuna gitmemiş, İstanbul'daki baskılarının daha da artmasına neden olmuştur.

İTKMUN'25

Kaynakça

- https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrk_Kurtulu%C5%9F_Sava%C5%9F%C4%B1
- <https://www.muharipgaziler.org.tr/kurtulus-savasi>
- https://youtu.be/RV7RTTbS_Xg?si=_ivh3TO7MH_7cLWj
- <https://youtu.be/tQs-m0JARWQ?si=rqzIsVSPW24UcGn>
- <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/milli-mucadele-doneminde-kongreler/>